STICHTING KAMERMUZIEK DEVENTER

MARIA MILSTEIN, *viool*
NATHALIA MILSTEIN, *piano*

Vijf concerten gewijd aan de **werken voor viool & piano** van
Ludwig van Beethoven en **Franz Schubert**
(waarbij ook **Johannes Brahms** is vertegenwoordigd met twee composities)

Locatie: Deventer Schouwburg (Grote Zaal)

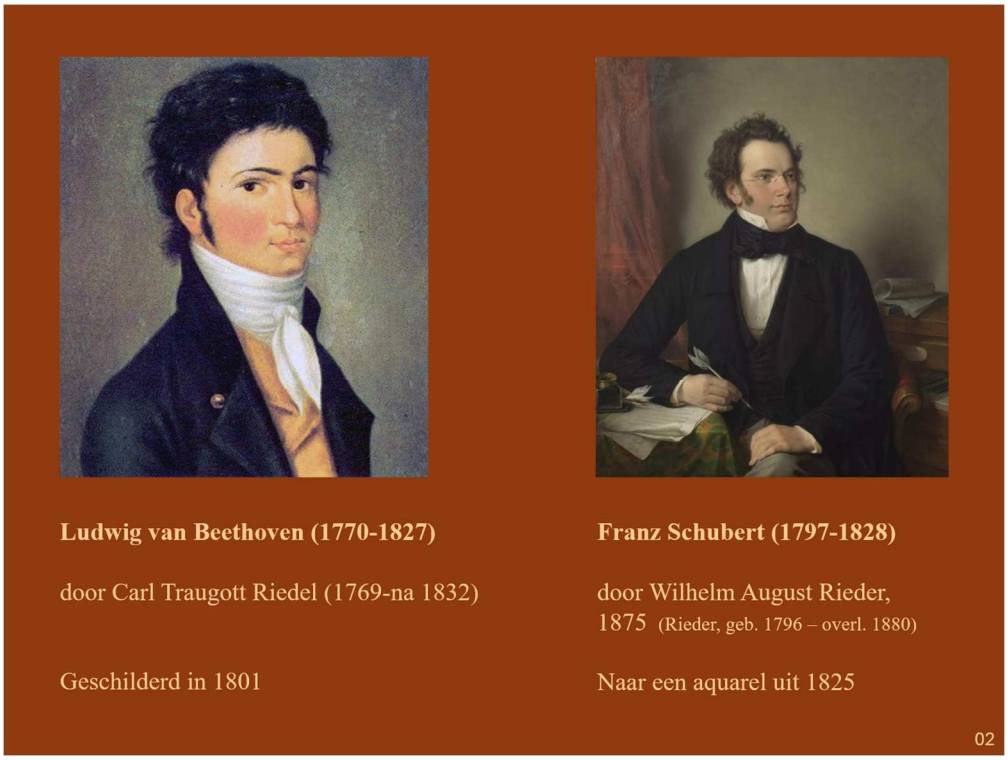

In de serie van Stichting Kamermuziek Deventer vindt een cyclus van vijf concerten plaats, gespreid over de jaren 2026-2028, waarin door Maria en Nathalia Milstein alle vioolsonates van Beethoven en Schubert worden uitgevoerd.

Een rijke bijdrage aan de internationale herdenkingen van Ludwig van Beethoven (overleden 1827) en Franz Schubert (overleden 1828).

Stichting
Kamermuziek
Deventer

https://www.kamermuziek-deventer.nl/

**Chronologisch overzicht van o.a. de sonates voor viool en piano,
gecomponeerd door Ludwig van Beethoven en Franz Schubert,**

**uitgevoerd gedurende een gespreide cyclus van vijf concerten
door Maria Milstein, viool en Nathalia Milstein, piano**

Composities in rood: uitgevoerd tijdens het derde concert op 25 januari 2027

Ludwig van Beethoven (1770-1827)		**Franz Schubert** (1797-1828)
Gedoopt 17 december 1770 te Bonn	***Klassieke stijlperiode***	
/		
1792 verhuisd naar Wenen		
/	dln/duur*	← *Arthur Grumiaux/Clara Haskil (opn. 1956-57)
1797-98 SONv/p nr 1, op. 12/1 in D	3/18:08	***Geboren 31 januari 1797 te Wenen***
1797-98 SONv/p nr 2, op. 12/2 in A	3/14:37	
1797-98 SONv/p nr 3, op. 12/3 in Es	3/18:32	
1800-begin 1801 SONv/p nr 4, op. 23 in a	3/16:26	
1800-begin 1801 SONv/p nr. 5, op. 24 in F *Frühling*	4/22:47	
1802 (1ste helft) SONv/p nr 6, op. 30/1 in A	3/19:56	
1802 (1ste helft) SONv/p nr 7, op. 30/2 in c	4/25:00	
1802 (1ste helft) sONv/p nr 8, op. 30/3 in G	3/17:14	
1802-03 SONv/p nr 9, op. 47 in A, *Kreutzer* Deel 3: voorjaar 1802 (oorspr. Finale van op. 30/1) Andere delen: begin 1803	3/33:38	
1812 (laatste kwartaal) SONv/p nr 10, op. 96 in G	4/25:09	

Periode ca. 1810-1815 veelal beschouwd als overgang van Klassiek naar Romantiek

**Maria en Nathalia Milstein (opn. 2023) → (rechtsnarige piano: Blüthner, 1857)		dln/duur**
	1816 SONv/p, D384 in D, Sonatine nr 1*	3/13:35
	1816 SONv/p, D385 in a, Sonatine nr 2*	4/23:00
	1816 SONv/p, D408 in g, Sonatine nr 3*	4/16:48
	1817 SONv/p, D574 in A, Grand Duo	4/23:41
	1826 Rondo brillant v/p, D895 in b	And.-All./14:06
Overleden 26 maart 1827 te Wenen	1827 Fantasie v/p, D934 in C (meerdere secties) (december 1827)	4/25:12
	Overleden 19 november 1828 te Wenen	

*Postuum uitgegeven als opus 137 in 1836, onder de naam Sonatine.
In Schubert's autografen Sonate genoemd.

– – –

Johannes Brahms, op 7 mei 1833 te Hamburg geboren, in 1862 verhuisd naar Wenen,
in Wenen overleden op 3 april 1897.

(Hoog)romantiek

1853	SCHERZOv/p, uit F-A-E-sonate, WoO2	1 deel / 5:35
1878-79	SONv/p nr 1, op. 78 in G ("Regen") *(P.M)*	3 delen/27:39
1886	SONv/p nr 2, op. 100 in A	3 delen/19:30
1886-88	SONv/p nr 3, op. 108 in d *(P.M.)*	4 delen/21:29

Alle vijf concerten vinden plaats in de Grote Zaal van de Deventer Schouwburg
Leeuwenbrug 2, 7411TJ Deventer www.deventerschouwburg.nl

Maandag 23 maart 2026, 20.00 uur

- Beethoven	: Sonate nr. 4 in a, op. 23	1800-1801
- Schubert	: Sonate in A, D574 (Grand Duo)	1817
- Schubert	: Sonatine nr. 2 in a, D385	1816
- Brahms	: Sonate nr. 2 in A, op. 100	1886

Maandag 9 november 2026, 20.00 uur

- Beethoven	: Sonate nr. 3 in Es, op. 12/nr. 3	1797-98
- Schubert	: Rondo brillant, in b, D895	1826
- Brahms	: Scherzo, in c, uit de FAE-sonate, WoO2	1853
- Beethoven	: Sonate nr. 7 in c, op. 30/nr. 2	1802

Maandag 25 januari 2027, 20.00 uur

- Beethoven	: Sonate nr. 1 in D, op. 12/nr. 1	1797-98
- Beethoven	: Sonate nr. 6 in A, op. 30/nr. 1	1802
- Beethoven	: Sonate nr. 9 in A, op. 47, *Kreutzer*	1802-03

Woensdag 10 november 2027, 20.00 uur

- Schubert	: Sonatine nr. 3 in g, D408	1816
- Beethoven	: Sonate nr. 8 in G, op. 30/nr. 3	1802
- Beethoven	: Sonate nr. 10 in G, op. 96	1812

Dinsdag 15 februari 2028, 20.00 uur

- Schubert	: Sonatine nr. 1 in D, D384	1816
- Beethoven	: Sonate nr. 2 in A, op. 12/nr. 2	1797-98
- Beethoven	: Sonate nr. 5 in F, op. 24, *Frühling*	1800-1801
- Schubert	: Fantasie in C, D934	1827 (dec.)

Ludwig van Beethoven (1770-1827)
Scheppingsperiodes: 1) tot 1802; 2) 1802- ; 1813-1817: transitieperiode; 3) 1818-1827
1786-1801: pianoconcert nr. 2; 1793-1800(1801?): pianoconc. nr. 1; 1794-1822: 32 pianosonates; 1797-99: pianoson. nr. 13, *Pathétique*; 1798-1826: 16 strijkkwartetten; 1800: symf. nr. 1 volt.; 1801: pianoson. nr. 14, *Mondschein*; 1802-04?: symf. nr. 3, *Eroica*; 1803?-04: pianoson. nr. 21, *Waldstein*; 1803-06: pianoconc. nr. 4; 1806-07: vioolconc.; 1804-08: symf. nr. 5; 1809-10: pianoconc. nr. 5; 1817-19: pianoson. nr. 29, *Hammerklavier*; 1819-23: *Missa Solemnis*; 1819-23: *Diabelli Variaties*; 1815-24: symf. nr. 9; 1825-26: strijkkwartetten op. 130 en 131; 1926: strijkkwartet op. 135 (diepe en rijke werken). (Nummering composities: Opus 1-138.)

Franz Schubert (1797-1828)
Schubert bleek al op jonge leeftijd muzikaal zeer begaafd. Hij was tot 1817 hulponderwijzer, maar nam in dat jaar ontslag, waardoor het hem mogelijk werd zich meer aan het componeren te wijden.
1811-26: 15(->20) strijkkwartetten; 1813: nr. 1 van 9 symfonieën); >600 liederen; 1814: lied *Gretchen am Spinnrade*; 1815-1828: 14?-ca. 20? pianosonates; 1815: lied *Erlkönig*; 1817: lied *Der Tod und das Mädchen*; 1819: *Forellenkwintet*; 1823: liedcyclus *Die schöne Müllerin*; 1824: strijkkwartetten *Rosamunde* en *Der Tod und das Mädchen*; 1825-26: symf. nr. 9; 1827: liedcyclus *Winterreise*; 1828: strijkkwintet D956; 1828: laatste 3 pianosonates, D958-D960 (diepe en rijke werken). (Nummering composities: D1-998.)

Ludwig van Beethoven 1770-1827 (56 jaar)	**Schubert 1797-1828 (31 jaar)**
Geboren in Bonn, in 1792 verhuisd naar Wenen	Geboren en gestorven in Wenen
Verkeerde in Wenen in adellijke kringen	Bleef in burgerlijk en artistiek milieu
Groots afsluiter Klassiek (ca. 1770-1815) →Romantiek	Aan het begin Romantiek (ca. 1815-1914)
Dramatische, heroïsche stijl	Meer gericht op melodie en lyriek
Groot pianovirtuoos	Geen instrumentaal virtuoos
Compositieleraren: meerdere, o.w. Antonio Salieri	Compositieleraren: Salieri, vrnl. autodidact
Geïnspireerd door Haydn en Mozart	Idem, maar vooral door Beethoven
Over Schubert: 'Waarlijk, in Schubert woont een goddelijke vonk.'	Schubert bewonderde Beethoven en wilde naast hem worden begraven.
	'Wie kan na hem nog iets maken? '
Vaak moeizaam scheppingsproces, schetsboeken, correcties en revisies	Veel minder correcties en revisies. Vooral het componeren van liederen ging Schubert vlot af
Revolutie - de revolutionair, rammelt aan de poorten	Evolutie - de poëet, naar vroeg-romantiek
Politieke en algemeen sociale beleving zeer belangrijk	Deze aspecten hadden op Schubert minder invloed. Vriendenkring belangrijk.
Contrastwerking, dramatische tegenstellingen	Ontplooiing van een thema. Steeds wisselende belichting; door chromatiek, zeer gedurfde harmonieën, schommeling maj.-min.
Ontwikkeling tegengestelde thema's	Meer doorontwikkeling van een thema
Kracht, strijdvaardig, gevoel, ritmiek	Zachter, invoelend, intimiteit, lyriek
'Vocht in zijn werk een strijd tussen hem en de wereld uit.' (Maria en Nathalia Milstein)	'Gaat meer om een innerlijke strijd. Je lijdt en zingt als het ware met hem mee.' (M. en N. Milstein)
Klassieke maar uitgebreide melodiek/harmoniek	Romantische melodiek/harmoniek, plotse overgangen naar verre toonsoorten, snelle afwisseling majeur mineur
Ook overeenkomsten: soms meent men "Schubert" te horen	Ook overeenkomsten: soms meent men "Beethoven" te horen
Hoog geschat door en inspiratiebron voor veel componisten na hem (o.a. Brahms)	Hoog geschat door en inspiratiebron voor veel componisten na hem (o.a. Brahms)
Naar sterke zelfexpressie (→Romantiek)	Naar sterke zelfexpressie (Romantiek)
Grote verdieping en naar binnen gerichtheid in o.a. laatste pianosonates en strijkkwartetten. Naar andere dimensie.	Grote verdieping en naar binnen gerichtheid in o.a. laatste strijkkwartetten, pianosonates, liedcyclus *Winterreise*. Naar andere dimensie.
Composities, o.a.:	**Composities, o.a.:**
-kamermuziek	-kamermuziek, w.o. STR5 in C, D956 (1828)
-strijkkwartetten (16) (inhoud laatste xSTR4!)	-strijkkwartetten (15->20) (inhoud laatste xSTR4!)
-pianosonates (32) (inhoud laatste xSONp!)	-pianosonates (ca. 14?) (inhoud laatste 3 SONp!)
-sonates voor viool en piano (10), 2 ROMv/ork	-voor viool en piano: 4 SON, 1 RONDO, 1 FANT)
-symfonieën (9)	-symfonieën (9) (minus nr. 7 = 8)
-soloconcerten (5xSCp, 1x SCv, 1xSCv/c/p)	-KSv+ork D345 in D (1816), ca. 8', gepubl. 1897 (gecomponeerd door broer Ferdinand?)
-liederen	-liederen (> 600)
-*Missa Solemnis*	-aantal missen en cantates
Opus 1-138, plus WoO	D1-998
Tijdens zijn leven brede bekendheid en zijn werken werden uitgegeven. Doordat hij grenzen verlegde kreeg hij ook wel kritiek. Men kon hem niet altijd volgen op zijn pad.	Tijdens zijn leven minder bekend. Veel werken werden pas na zijn overlijden voor het eerst uitgevoerd en uitgegeven. Na zijn dood volgden waardering en erkenning.
Publiekrijke grote concerten, Akademies	Kleinere, intiemere kring, Schubertiades

FANT = Fantasie I *KS = Konzertstück* I *ROM = Romance* I *SC = soloconcert* I *SON = sonate* I *STR4 = strijkkwartet* I *STR5 = strijkkwintet* I *c = cello* I *p = piano* I *v = viool* II *x = meerdere*

Beide componisten kregen op vrij jonge leeftijd ernstige gezondheidsproblemen, die vroeger -maar ook heden ten dage nog- niet altijd eenduidig beoordeeld werden/worden.
Ludwig van Beethoven en Franz Schubert liggen sinds 1888 naast elkaar begraven op het Zentralfriedhof in Wenen.

Beethoven: van sonate 'voor piano en viool' naar 'viool en piano'

Op. 12: Tre Sonate *Per il Clavicembalo o Forte-Piano Con un Violino* (1797-98) (nrs. 1, 2, 3)
Op. 23: Sonate pour Piano-Forte et Violon (1800-01) (nr. 4)
Op. 24/Frühling: Sonate pour le Piano-Forte avec un Violon (1800-01) (nr. 5)
Op. 30: Trois Sonates pour le Pianoforte avec l'Accompagnement d'un Violon (1802) (nrs. 6,7.8)
Op. 47/Kreutzer: Sonata per il Piano-forte ed un Violino obligato, scritta in uno stile molto concertante, quasi come d'un concerto (1802-03) (nr. 9)
Op. 96: Sonate für Piano-Forte und Violin (1812) (nr. 10)

Schubert: aangegeven bezetting: Piano-Forte und Violine

Brahms:
Sonate op. 78 (1878-79) : Pianoforte und Violine
Sonate op. 100 (1886) : Pianoforte und Violine
Sonate op.108 (1886-88) : Pianoforte und Violine

Al deze sonates worden in later tijd vaak -prettig kort, maar feitelijk onjuist- 'vioolsonate' genoemd.

P:M:
- Bartolomeo Cristofori (1655-1731):
  rond 1700: *arpicembalo che fà il piano e il forte (gravicembalo col piano e forte)*
- Belangrijke periode van de fortepiano/pianoforte: 1770-(1830)1870
- 1859: Steinway & Sons verkrijgen patent op de kruislingse besnaring in pianovleugels

- - - - - -

Gevisualiseerde omvang klavieren van pianovleugels van Ludwig van Beethoven

Anton Walter

1792? – 1803?

Foto: Hammerflügel, ca. 1795 (niet van Beethoven).

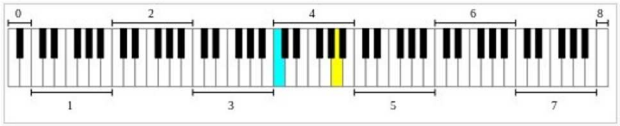

Sébastien Érard

1803 - 1825

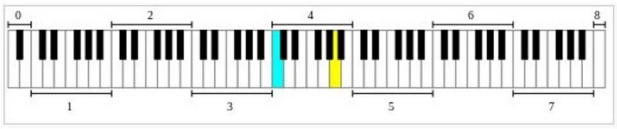

John Broadwood & Sons

1818 -

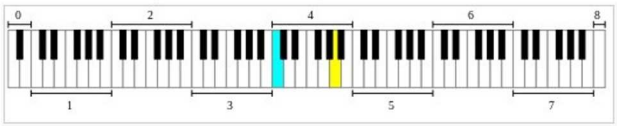

Conrad Graf

1826 -

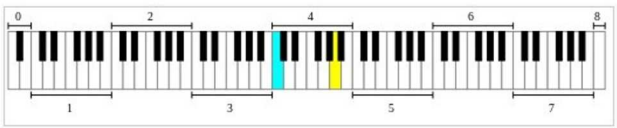

(Diverse bronnen; samenstelling: Ferd. J. Kornet)

07

VIOOL + STRIJKSTOK (09)

828 Violin, §I, 4: *c*1600 to *c*1785

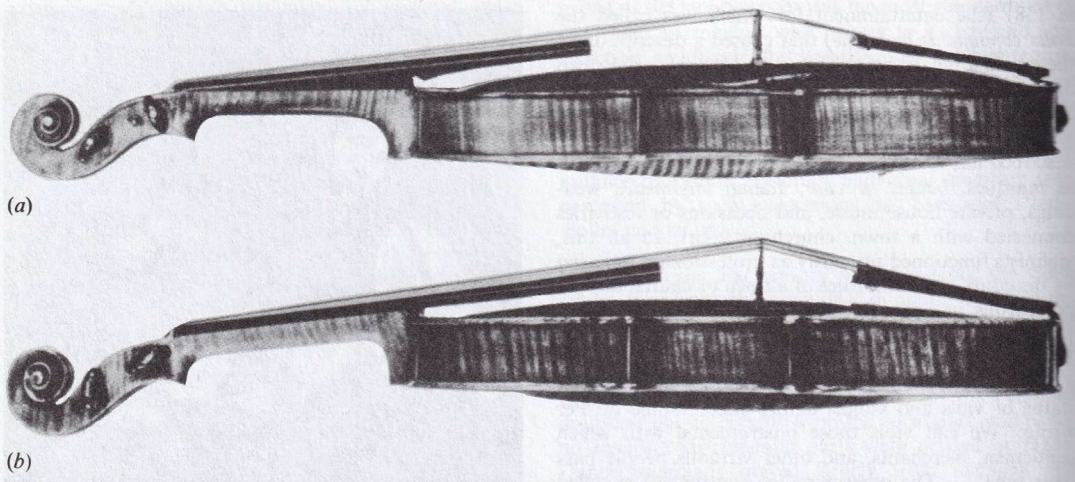

(a)

(b)

11. (a) Violin by Jacob Stainer, Absam in Tyrol, 1668; note the arched belly and back, short fingerboard with wedge, and short, straight neck; (b) violin (Stradivari model) by J.-B. Vuillaume, Paris, 1867; note the comparatively flat belly and back, more elongated fingerboard with no wedge, and the somewhat longer, tilted neck (private collections)

(The New Grove, 1980)

Ontwikkelingen rond 1800

(N.B.: Idem muziekrepertoire; Paganini: *1782 - †1840)

08

Violin bows (from top) by unknown maker *c.* 1700; unknown maker *c.* 1750; unknown maker *c.* 1752; viola bow by Thomas Smith (working *c.* 1756); Louis Tourte (Tourte *père*) *c.* 1760; John Dodd *c.* 1780.

(Bron: The Book of the Violin; Edited by Dominic Gill, 1984)

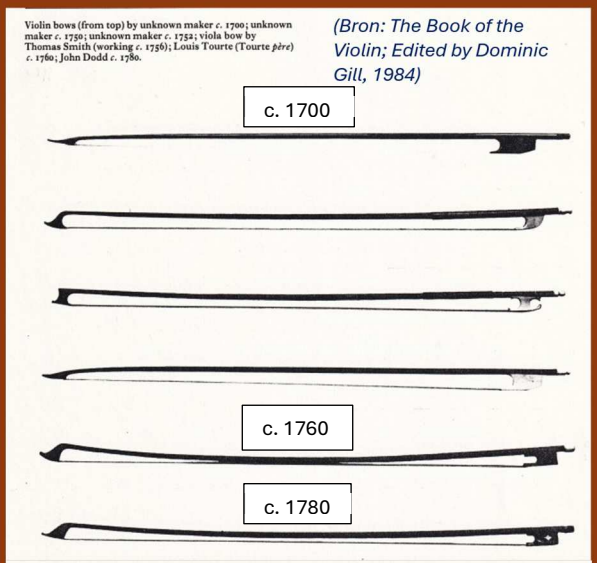

Violin bows (from top) by Louis Tourte (Tourte *père*), Paris *c.* 1770; François Tourte (Tourte *le jeune*), Paris *c.* 1790; François Tourte (Tourte *le jeune*), Paris *c.* 1820.

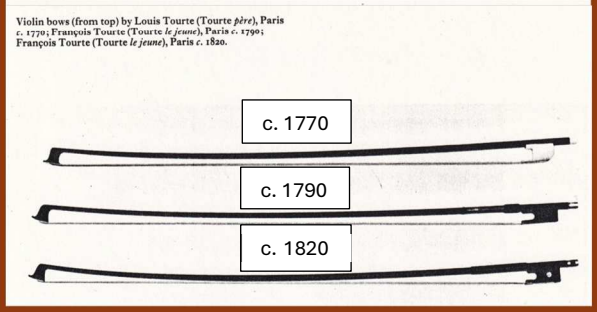

van convexe naar concave buiging
(van bol naar hol)

van korter naar langer

\- - -

Albert Nürnberger (ca. 1925)

(Foto's: particuliere eigenaar)

09